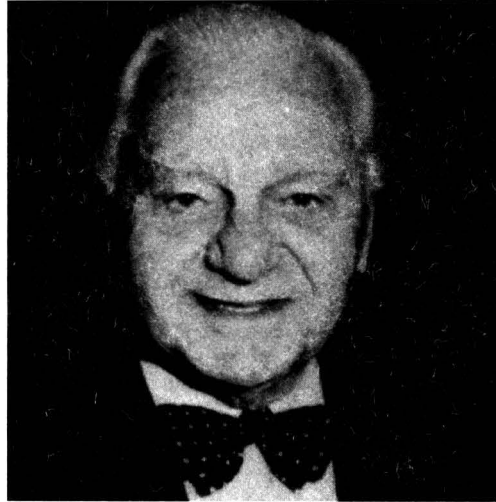

ION RAȚIU:

„Greutățile pe care trebuie să le învingi produc ceva. Și cred că la noi au produs destul“

■ **Ce vă atrage în a scrie teatru? Ce complement al personalității dumneavoastră găsiți prin această activitate?**

□ De fapt, n-a fost, să zic așa, o nevoie spirituală să scriu un text dramatic. A existat o perioadă în viața mea în care mergeam foarte des la teatru. La Londra sunt, cum știți, foarte multe teatre. Era în perioada anilor '50, când scrisesem „O politică pentru Occident“. A apărut în 1957, imediat după revoluția maghiară din noiembrie '56. Și, cum petreceam destul timp în sălile de spectacole, m-am împrietenit cu mulți oameni din această lume. Ne unea aceeași pasiune pentru teatru. Eram cu un grup de scriitori la o cină și tocmai văzusem o experiență foarte interesantă, piesa lui Sartre *Les mains sales*, care fusese un eșec total. Doar patru zile rezistase pe afiș. Și atunci, la acea cină, cum discutam politică în legătură cu cartea mea, care atrăsese atenția – fără falsă modestie – ziarelor mari din Anglia, s-a produs o evidentă conexiune și s-a spus că o piesă de teatru cu substrat politic nu poate să reușească în Anglia. S-a întâmplat să spun că nu știu dacă va reuși sau nu, dar eu aș putea încerca.

■ **A fost un pariu.**

□ Da. A fost un pariu pe 1 000 de lire, o mulțime de bani pe vremea aceea, și nu-i aveam, ca să-mi pot permite să-i pierd. Am scris piesa foarte repede, pentru că eram plin de ideile mele despre comunism și despre consecințele lui tragice. Împreună cu o scriitoare, Jane Cobb, am reușit s-o terminăm în câteva săptămâni. Și a fost imediat acceptată de Arts Theatre Club din Londra. Am câștigat pariul; criticile au fost foarte interesante, nu toate fantastic de favorabile, dar, oricum, s-a reacționat. S-a speculat că piesa – din moment ce a fost semnată cu un pseudonim – e probabil scrisă de un membru al cabinetului britanic, pentru că, evident, textul implica multe cunoștințe de politică.

■ **Credeți că teatrul este favorabil acestor discuții despre societate?**

□ Eu cred că e un loc foarte important. Dezbateră creează o situație, are un caracter dramatic; depinde cum o prezinți. În mod teoretic, s-ar spune că politica e departe de teatru. Dimpotrivă, găsesc că teatrul nu face altceva decât să prezinte problemele vieții, și una dintre cele mai mari este cea politică.

■ **Spațiul teatrului se poate deschide ca un for de discuție asupra societății civile?**

□ Nu cred că e bine să fie folosit astfel în mod expres. Teatrul face parte din viață. În măsura în care politicul influențează viața, evident că poate intra ca subiect de teatru perfect compatibil cu ideile artei pentru artă.

■ **Ați spus că vă pasiona teatrul britanic al anilor '50. Curiozitatea și interesul v-au orientat și spre teatrul românesc?**

□ Am văzut *Trilogia antică* și, tot la Național, o piesă a lui Blaga – *Avram Iancu*. Din păcate, nu am timp, dar m-aș duce cu mare dragoste la spectacole.

■ **Credeți că teatrul poate influența viața societății? Poate să contureze niște modele ale ei?**

□ Aspectul didactic al teatrului mă interesează prea puțin. Nu mi se pare a fi esențial pentru artă. Revin la ideea că teatrul, de la apariția lui,

este un comentariu artistic al vieții, nimic altceva. De aceea îmi place ideea de a atrage spectatorii să fie împreună cu actorii. Acest contact direct subliniază tocmai calitatea teatrului de a fi pur și simplu altă formă a vieții, o interpretare a ei care are o puternică forță emoțională.

■ **Întâlnirea dumneavoastră cu teatrul e doar un pariu? Nu v-ați simțit tentat să reveniți la el ca autor?**

□ Să mai scriu o piesă de teatru? Nu cred că o voi face. Am multe idei, am scris șapte cărți, dar toate de natură politică. De fapt, vă spun drept, niciodată nu m-am considerat un scriitor „de creație“. Eu sunt mai degrabă un avocat: susțin un punct de vedere, iar interesul meu a fost întotdeauna foarte pronunțat în problemele politice.

■ **V-a interesat însă și susținerea unor proiecte culturale. Ați investit în teatru?**

□ N-am avut ocazia s-o fac. Există foarte multe solicitări, foarte multe probleme trebuie rezolvate. Am făcut ceea ce am făcut în măsura în care a fost posibil. De la început am avut intenția de a investi în televiziune și într-un ziar. Am reușit să scot un ziar care cred că e bun, e serios, e demn. Cu televiziunea, drumul a fost blocat. Când am auzit de greutățile financiare de la „România literară“, am socotit că e bine ca această revistă să nu piară și de aceea am susținut-o.

■ **Presupun că aveți o viziune asupra evoluției societății românești. Considerați că teatrul este legat de această evoluție?**

□ Am fost foarte impresionat de teatrul românesc, pentru că are evidente elemente de noutate. Noi am avut o tradiție de mare valoare în teatru și, firește, ne raportăm mereu la Caragiale, la analiza lui care scoate la iveală și comicul, și absurdul unor situații. Dar cred că teatrul pe care l-a scris e mult mai profund. Și Urmuz, chiar și Tzara reliefează acest absurd. Avem mulți inovatori. Cunosc faptul că numeroși studenți americani fac din Ionescu un fel de feteș cultural. Există în teatrul românesc și un aspect vizibil, care ține de un tip de temperament național: dorința de afirmare. Românul e un mare individualist, e poate o exagerare a dorinței de a se arăta, care frizează puțin absurdul.

■ **Este complexul culturilor mici.**

□ Suntem o cultură mică în comparație cu altele, dar avem și vârfuri care se califică indiscutabil în spațiul artistic universal. Cioran a simțit că suntem într-o zonă geo-politică nefericită, care ne-a tăiat aripile. Dar defensivă e o greșală. Eu cred în faimosul „**challenge and response**“: dacă ești pus într-o situație dificilă trebuie să reacționezi, să învingi. Toate greutățile pe care trebuie să le înfrunți produc ceva. Și cred că la noi au produs destul. Sigur, aici și teatrul este pus în discuție. Teatrul este un limbaj universal – mai ales în forma esențializată a gestului, a mimicii –, este un comentariu asupra problemelor inerente condiției omului și provoacă o reacție atunci când observatorul are puterea de a discerne, de a înțelege o situație. Cred că noi, românii, avem acest discernământ.

ADINA BARDAȘ